

การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

8.1 ระบบการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

ข้อมูลเกษตรกรในกลุ่มตัวอย่าง มีทั้งสิ้น 68 ชุด เป็นเกษตรกรใน อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่ และ อ. ลี้ จ. ลำพูน ในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์นั้น เกษตรกรจะไม่รู้จักพันธุ์ที่บริษัทนำมาส่งเสริมให้กับเกษตรกรนั้น เนื่องจากบริษัทถือเป็นความลับของบริษัท บริษัทจะใช้รหัสเรียกแทนชื่อสายพันธุ์ เกษตรกรที่คณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เป็นเกษตรกรในพื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ 2 บริษัทใหญ่ ได้แก่ บริษัท ชินเจนต้าครอป โพรเทคชั่น จำกัด และบริษัท ไพโอเนียร์ ไฮ-เบรค (ไทยแลนด์) จำกัด โดยในแต่ละปีเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ 1 รุ่น เกษตรกรนิยมปลูก 2 ช่วง คือ ช่วงแรกตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงต้นเดือนมิถุนายน และช่วงที่สองตั้งแต่กลางเดือนกรกฎาคมถึงกลางเดือนสิงหาคม โดยมีอายุเก็บเกี่ยวระหว่าง 100 – 120 วัน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวโพดหวานเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ข้าวโพดข้าวเหนียวเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตอาหารสัตว์หมวนเวียนกัน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้นำหน้าจะเป็นผู้มารับซื้อผลผลิตของเกษตรกรจากหน้าฟาร์ม โดยราคาจะเป็นราคาประกันที่นายหน้าและเกษตรกรได้มีการตกลงกันไว้ก่อนทำการผลิตในปีนั้น

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในกลุ่มตัวอย่าง มีการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 64.7 อยู่ในระดับ ประถมศึกษา มีร้อยละ 34 ที่มีการศึกษาระดับมัธยม ร้อยละ 1.5 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 59 จะเคยได้รับการอบรมการเกษตร ในขณะที่ร้อยละ 41 ไม่เคยได้รับการอบรมการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 1.5 เท่านั้นที่มีแรงงานประจำอยู่ในฟาร์ม เกษตรกรร้อยละ 15 เป็นเกษตรกรทำนาเป็นหลัก อีกร้อยละ 66 จะทำไร่เป็นหลัก ร้อยละ 90 ของเกษตรกรระบุว่ามีความเป็นอยู่ปานกลาง และร้อยละ 10 ระบุว่ามีความเป็นอยู่ยากจน และขัดสน ไม่มีเกษตรกรที่ระบุว่ามีความเป็นอยู่รวยหรือสบาย

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มีที่ดินเฉลี่ย 6.89 ไร่ต่อครอบครัว รายได้ทรัพย์สินเป็นมูลค่าบ้าน โรงเรือน และ รถ เฉลี่ยครัวเรือนละ 346,028 บาท ระบบพืชที่ปลูกเป็นการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์หลังการปลูกข้าวนาปี ในเกษตรกรบางราย จะปลูกพืชที่สามตามหลังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ มีเกษตรกรบางรายที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในที่ไร่หรือ แซมกับการปลูกกล้วย รายได้สุทธิที่เกษตรกรได้จากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยอยู่ที่ 42,208 บาทต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 40 ของรายได้ครัวเรือนทั้งหมด

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 44.1 มีสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร ร้อยละ 55.9 เป็นสัญญาปากเปล่า เกษตรกรร้อยละ 52.9 ทำสัญญากับนายหน้าตัวแทนบริษัท ร้อยละ 45.6 ทำสัญญากับบริษัทโดยตรง ส่วนที่ทำสัญญากับนายหน้าอิสระมีน้อยมาก เกษตรกรส่วนใหญ่คือร้อยละ 72 เป็นเกษตรกรที่เพิ่งปลูกข้าวโพดเมล็ดพันธุ์ได้ 1-5 ปี ร้อยละ 16 ปลูกมาแล้ว 6-10 ปี ส่วนที่เหลือ

ร้อยละ 11.8 ปลูกมากกว่า 10 ปี ผู้ที่แนะนำการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นนายหน้าที่รู้จัก รองลงมาคือ พนักงานของบริษัท และ เพื่อนบ้าน เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 88 ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นพืชเดียวในระบบพันธะสัญญา ส่วนอีกร้อยละ 11 ระบุว่า มีพืชอื่นที่ปลูกในระบบพันธะสัญญา ด้วย เช่น พริก ข้าวโพดหวาน และ ถั่วเหลืองฝักสด เป็นต้น เกษตรกร ร้อยละ 91.2 ระบุว่าไม่เคยมีประสบการณ์ที่ทำพืชอื่นหรือสัตว์อื่นในระบบเกษตรพันธะสัญญาแต่เลิกทำไป ส่วนอีกร้อยละ 8.8 เคยทำเกษตรพันธะสัญญาในพืชอื่นแต่ได้เลิกทำไปเพราะขาดทุน

ในด้านข้อตกลงด้านปัจจัยการผลิต พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95) มีการกำหนดพันธุ์ที่ใช้และต้องซื้อจากบริษัทเท่านั้น โดยร้อยละ 32 ซื้อเป็นเงินสด แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63) ระบุว่าบริษัทเอาพันธุ์มาให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ส่วนปุ๋ยเคมี มีการกำหนดจากบริษัท เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 54 ซื้อจากนายหน้า ร้อยละ 40 นอกจากนั้นมีการกำหนดสารเคมีกำจัดแมลงและศัตรูพืชที่สามารถใช้ โดยร้อยละ 56 ซื้อจากนายหน้า และ ร้อยละ 44 ซื้อจากบริษัท

เกษตรกรร้อยละ 54 ระบุว่าบริษัท (หรือ นายหน้า) มีการกำหนดลักษณะพื้นที่ปลูก ร้อยละ 44.6 ระบุว่ามีการกำหนดขนาดการผลิตหรือโควตาในการผลิตที่แน่นอน ร้อยละ 62.5 ระบุว่ามีการกำหนดการตรวจสอบแปลงผลิตจากเจ้าหน้าที่บริษัทหรือตัวแทนบริษัท ส่วนการสนับสนุนวัสดุหรืออุปกรณ์อื่นในรูปสินเชื่อ มีร้อยละ 14 และร้อยละ 7 ระบุว่ามีการจัดหาแหล่งทุนในการผลิตในรูปสินเชื่อ

ในด้านการตกลงรับซื้อผลผลิต เกษตรกรทั้งหมด ระบุว่ามีการประกันจะรับซื้อผลผลิตโดยไม่ระบุปริมาณที่แน่นอน ไม่มีการระบุปริมาณขั้นต่ำที่จะรับซื้อ และระบุว่ามีการประกันราคารับซื้อขั้นต่ำโดยระบุเกรดหรือคุณภาพผลผลิต

ในด้านการแบ่งปันค่าใช้จ่าย พบว่า ในกรณีปัจจัยการผลิตเสียหาย เช่น เมล็ดพันธุ์เน่าเสีย เกษตรกรร้อยละ 16 ระบุว่าเกษตรกรรับผิดชอบเองทั้งหมด ร้อยละ 58.8 ระบุว่าบริษัทรับผิดชอบบางส่วน เพียงร้อยละ 20.6 ระบุว่าบริษัท/นายหน้า รับผิดชอบโดยเปลี่ยนปัจจัยการผลิตให้โดยไม่คิดเงิน ในกรณีผลผลิตเสียหายจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง พายุ เกษตรกรร้อยละ 45.6 ระบุว่า เกษตรกร รับผิดชอบเองทั้งหมด ร้อยละ 27.9 ระบุว่า เกษตรกรได้รับยกเว้นหนี้สินที่มีกับทางคู่สัญญาบางส่วน ร้อยละ 4.4 ระบุว่า เกษตรกรได้รับการยกเว้นหนี้สิน ในด้านผลผลิตเสียหายจากโรคระบาดและแมลง เกษตรกร ร้อยละ 64.3 ระบุว่า เกษตรกรต้องรับผิดชอบค่าปัจจัยการผลิตเอง ร้อยละ 16.7 ระบุว่าเกษตรกรได้รับยกเว้นหนี้สินที่มีกับคู่สัญญาบางส่วน ร้อยละ 16.7 ระบุว่า เกษตรกรได้รับการยกเว้นหนี้สินและได้รับเงินชดเชยบางส่วน ในด้านการแบ่งปันค่าใช้จ่ายเมื่อมีความเสี่ยงเกิดขึ้นนี้ พบว่าในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์จะมีสัดส่วนที่บริษัทยกเว้นหนี้สินบางส่วนสูงกว่าในการผลิตพืช หรือ สัตว์ อื่นๆ

8.2 ต้นทุน รายได้ และกำไร ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบเกษตรพันธะสัญญา

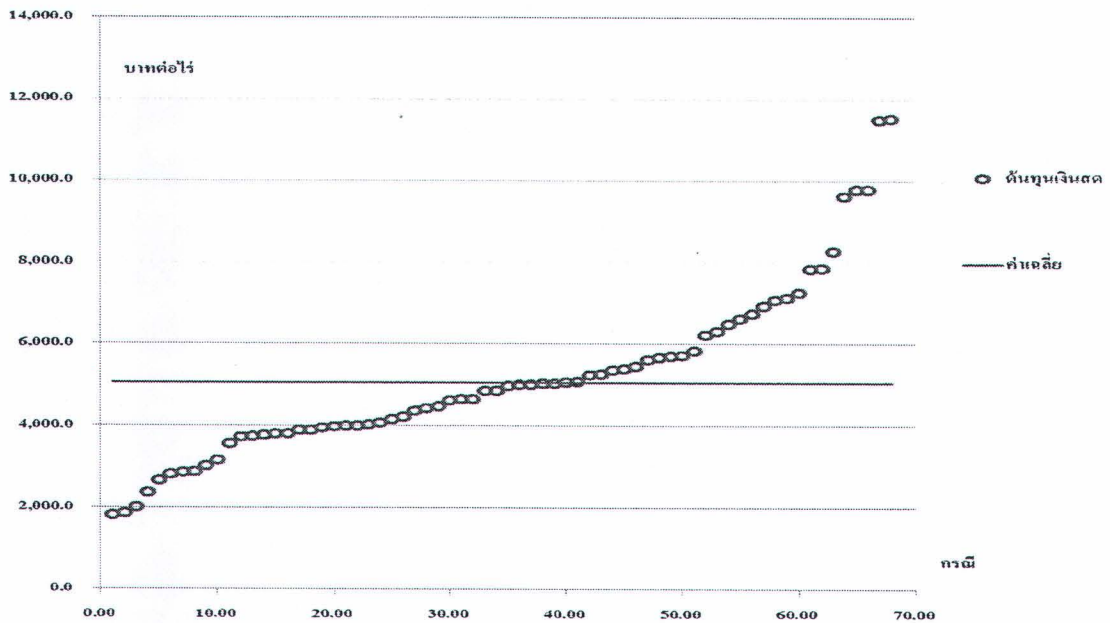
ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดของต้นทุน รายได้และกำไร ต่อไร่ของการปลูกข้าวโพดเลี้ยง สัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบเกษตรพันธะสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553 จากเกษตรกร

ทั้งหมด 68 รายการนำเสนอในครั้งแรกเป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนเงินสด ผลตอบแทนเหนือเงินสด และผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด เพื่อแสดงถึงการกระจายตัวของข้อมูลจากเกษตรกรทั้งหมด ในส่วนที่สองเป็นการแสดงถึงค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นต้นทุนการผลิต ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดเฉลี่ย ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ย และผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือน

จากการคำนวณข้อมูลต้นทุนการผลิต พบว่าในส่วนของต้นทุนเงินสดของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ มีต้นทุนเงินสดเฉลี่ยอยู่ที่ 5,038.49 บาทต่อไร่ ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 4,732.50 บาทต่อไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2,090.12 บาทต่อไร่ ในด้านการกระจายตัวของต้นทุนเงินสด พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณี จะอยู่ในช่วง 3,712.50- 5,742.79 บาทต่อไร่ โดยส่วนใหญ่ เกษตรกรมีต้นทุนเงินสดในช่วง 4,001 - 5,000 บาทต่อไร่โดยมีเกษตรกรจำนวน 17 รายคิดเป็นร้อยละ 25 ของเกษตรกรทั้งหมด ตามด้วยต้นทุนเงินสดในช่วง 3,001 - 4,000 บาทต่อไร่โดยมีเกษตรกรจำนวน 13 รายคิดเป็นร้อยละ 19.12 ของเกษตรกรทั้งหมด และ ต้นทุนเงินสดในช่วง 5,001 - 6,000 บาทต่อไร่ ถึง 11 รายคิดเป็นร้อยละ 16.18 ของเกษตรกรตัวอย่าง (ตารางที่ 8.1 รูปที่ 8.1) ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (CV) ของต้นทุนเงินสดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในปีการเพาะปลูก 2552/ 2553 เท่ากับ 0.41 แสดงว่ามีความผันผวนของต้นทุนเงินสดปานกลางค่อนข้างต่ำ

ตารางที่ 8.1 ต้นทุนเงินสดของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบเกษตรพันธะสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

ต้นทุนเงินสด (บาทต่อไร่)	จำนวน	ร้อยละ		
1,000 - 2,000	3	4.41	ค่าเฉลี่ยจากเกษตรกรทั้งหมด 68 ราย (บาท	5,038.49
2,001 - 3,000	7	10.29	มัธยฐาน: Median (บาทต่อไร่)	4,732.50
3,001 - 4,000	13	19.12	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อไร่)	2,090.12
4,001 - 5,000	17	25.00	25% percentile (บาทต่อไร่)	3,712.50
5,001 - 6,000	11	16.18	75% percentile (บาทต่อไร่)	5,742.79
6,001 - 7,000	8	11.76	Coefficient of variation	0.41
7,001 - 8,000	3	4.41		
8,001 - 9,000	1	1.47		
9,001 - 10,000	3	4.41		
11,000 - 12,000	2	2.94		
รวม	68	100.00		

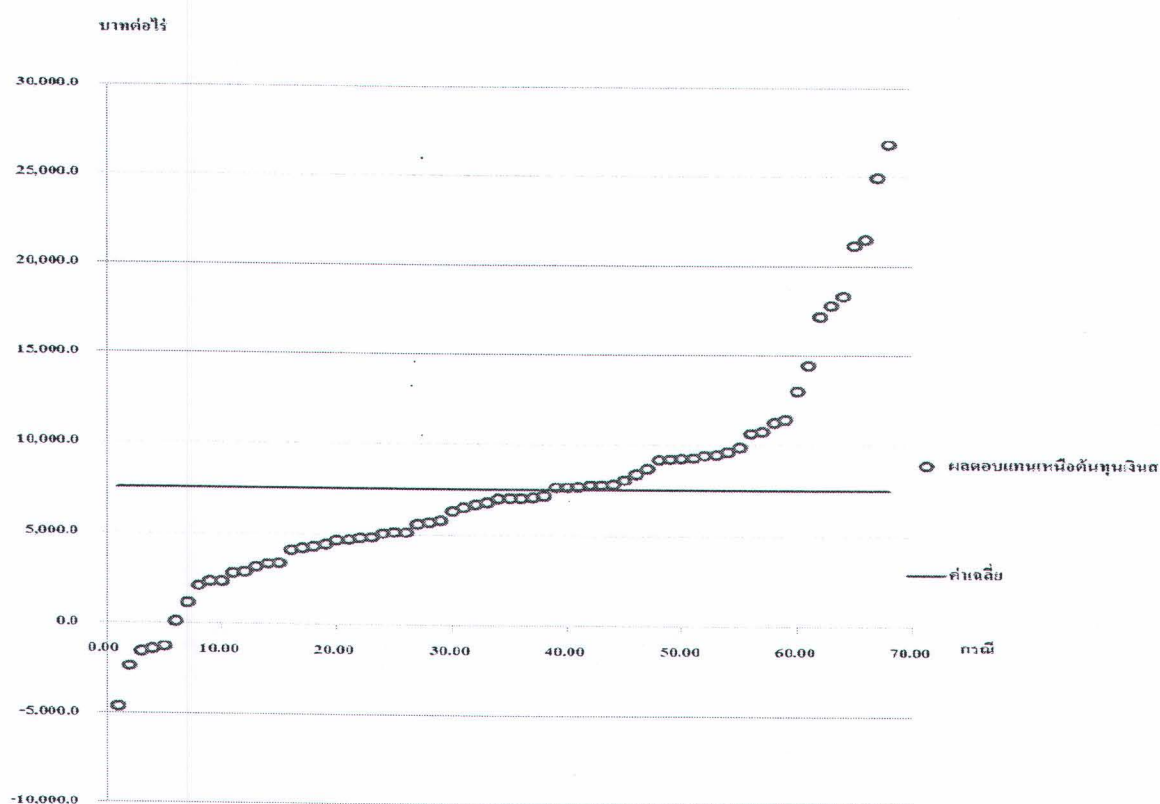
รูปที่ 8.1 การแจกแจงของต้นทุนเงินสดของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบ
เกษตรพันธะสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

สำหรับการวิเคราะห์ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดประจำปีการเพาะปลูก 2552/2553 พบว่า มีค่าเฉลี่ยของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดเท่ากับ 7,493.08 บาทต่อไร่ ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 7,044.81 บาทต่อไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5,991.87 บาทต่อไร่ ในด้านการกระจายตัวของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณี จะได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดอยู่ในช่วง 4,285.38 – 9,351.13 บาทต่อไร่ช่วงที่มีร้อยละของเกษตรกรได้รับมากที่สุดคือในช่วง 6,001 - 9,000 บาทต่อไร่ มีเกษตรกรจำนวน 18 รายคิดเป็นร้อยละ 26.47 ของเกษตรกรทั้งหมด รองลงมาคือผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดในช่วง 3,001 - 6,000 บาทต่อไร่ มีเกษตรกรจำนวน 17 รายคิดเป็นร้อยละ 25 ของเกษตรกรทั้งหมด ตามด้วยผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดในช่วง 9,001-12,000 บาทต่อไร่ มีเกษตรกรจำนวน 12 รายคิดเป็นร้อยละ 17.65 ของเกษตรกรทั้งหมด โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรร้อยละ 7 ของเกษตรกรทั้งหมดมีโอกาสขาดทุนต้นทุนเงินสด จากข้อมูลในตารางที่ 8.2 รูปที่ 8.2 จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มีการกระจายระดับปานกลางถึงมาก ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดมีค่า 0.80

ตารางที่ 8.2 ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์
ในระบบเกษตรพันธสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

ผลตอบแทนเหนือ ต้นทุนผันแปรเงินสด (บาทต่อไร่)	จำนวน	ร้อยละ		
(5,999) - (3,000)	1	1.47	ค่าเฉลี่ยจากเกษตรกรทั้งหมด 68 ราย (บาทต่อไร่)	7,493.08
(2,999) - 0	4	5.88	มัธยฐาน: Median (บาทต่อไร่)	7,044.81
1 - 3,000	7	10.29	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อไร่)	5,991.87
3,001 - 6,000	17	25.00	25% percentile (บาทต่อไร่)	4,285.38
6,001 - 9,000	18	26.47	75% percentile (บาทต่อไร่)	9,358.13
9,001 - 12,000	12	17.65	Coefficient of variation	0.80
12,001 - 15,000	2	2.94		
15,001 - 18,000	2	2.94		
18,001 - 21,000	1	1.47		
21,001 - 24,000	2	2.94		
24,001 - 27,000	2	2.94		
รวม	68	100.00		

หมายเหตุ ( ) คือจำนวนตัวเลขแสดงตัวเลขต้นทุนเงินสดมากกว่ารายได้

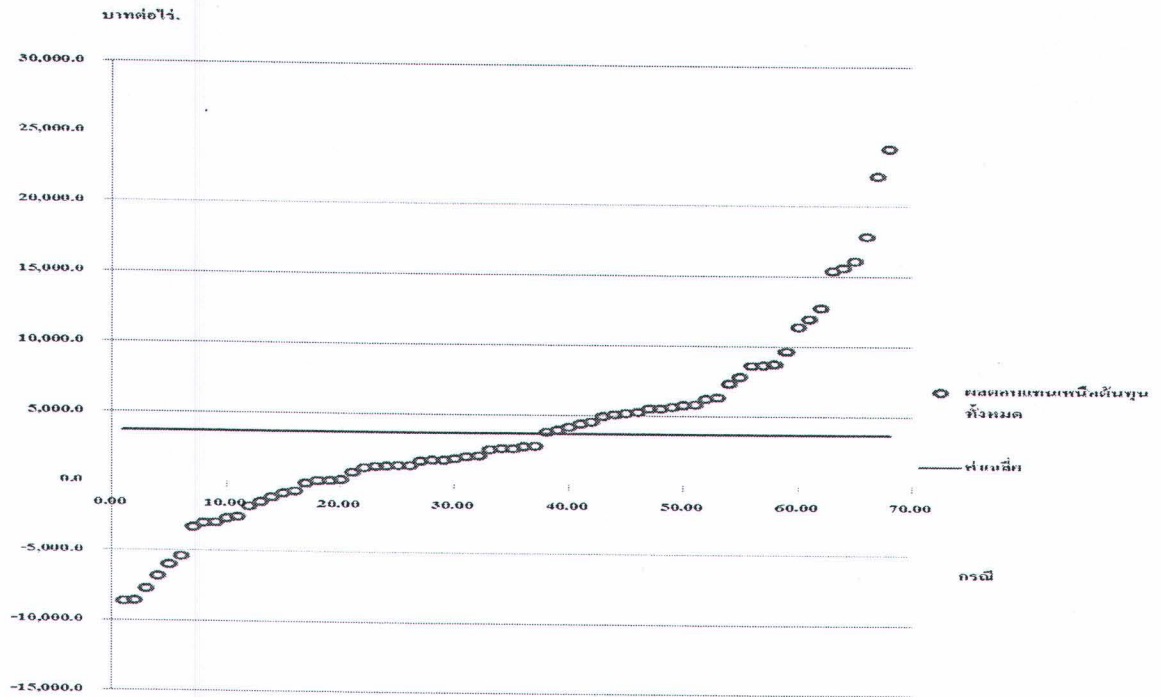
รูปที่ 8.2 การแจกแจงของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อ
ผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบเกษตรพันธสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

การวิเคราะห์ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดประจำปีการเพาะปลูก 2552/2553 ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบเกษตรพันธะสัญญา พบว่า มีค่าเฉลี่ยของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 3,662.68 บาทต่อไร่ ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 2,580.08 บาทต่อไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6,642.12 บาทต่อไร่ ในด้านการกระจายตัวของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณี จะได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดอยู่ในช่วง 63.29 – 5,941.61 บาทต่อไร่ และช่วงที่มีร้อยละของเกษตรกรจำนวนมากได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดคือ ช่วงตั้งแต่ไม่ได้เลยจนถึง 3,000 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.41 ของเกษตรกรทั้งหมด รองลงมาคือผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดในช่วงตั้งแต่ 3,001 - 6,000 บาทต่อไร่ มีเกษตรกรจำนวน 14 รายคิดเป็นร้อยละ 20.59 ของเกษตรกรทั้งหมด ตามด้วยผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดในช่วงตั้งแต่ (2,999)-0 บาทต่อไร่ มีเกษตรกรจำนวน 10 รายคิดเป็นร้อยละ 14.71 ของเกษตรกรทั้งหมด โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรร้อยละ 23 ของเกษตรกรทั้งหมดมีโอกาสขาดทุนสุทธิ จากข้อมูลในตารางที่ 8.3 รูปที่ 8.3 จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มีการกระจายระดับสูงมาก ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดมีค่า 1.81

ตารางที่ 8.3 ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบเกษตรพันธะสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

ผลตอบแทนเหนือต้นทุน		จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยจากเกษตรกรทั้งหมด 68 ราย (บาทต่อไร่)	
ทั้งหมด	(บาทต่อไร่)				
(8,999) - (6,000)		4	5.88		3,662.68
(5,999) - (3,000)		3	4.41	มัธยฐาน: Median (บาทต่อไร่)	2,580.28
(2,999) - 0		10	14.71	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อไร่)	6,642.12
1 - 3,000		20	29.41	25% percentile (บาทต่อไร่)	63.29
3,001 - 6,000		14	20.59	75% percentile (บาทต่อไร่)	5,941.61
6,001 - 9,000		7	10.29	Coefficient of variation	1.81
9,001 - 12,000		3	4.41		
12,001 - 15,000		1	1.47		
15,001 - 18,000		4	5.88		
18,001 - 21,000		1	1.47		
21,001 - 24,000		1	1.47		
24,001 - 27,000		4	5.88		
รวม		68	100.0		

หมายเหตุ ( ) คือจำนวนตัวเลขแสดงตัวเลขต้นทุนรวมมากกว่ารายได้

รูปที่ 8.3 การแจกแจงของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบเกษตรพันธะสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

การนำเสนอในส่วนนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดต้นทุนการผลิตของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในเกษตรพันธะสัญญา จากตารางที่ 8.4 จะเห็นได้ว่า ต้นทุนเงินสดมีสัดส่วนต้นทุนสูงเมื่อเทียบกับต้นทุนทั้งหมด โดยมีต้นทุนเงินสดจำนวน 5,038.49 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 56.81 ของต้นทุนทั้งหมด ต้นทุนเงินสดที่สำคัญได้แก่ ค่าปุ๋ยซึ่งมีค่าถึง 2,534.24 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.57 ของต้นทุนทั้งหมด ตามด้วยค่าจ้างแรงงานที่เป็นเงินสดเป็นต้นทุนเงินสดตัวหนึ่งที่มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง มีค่าเท่ากับ 984.65 บาทต่อไร่หรือ ร้อยละ 11.10 ของต้นทุนทั้งหมด ค่าสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคและศัตรูพืชมีค่าเท่ากับ 609.18 บาทต่อไร่หรือ ร้อยละ 6.87 ของต้นทุนทั้งหมดค่าจ้างเหมารถไถ มีค่าเท่ากับ 448.53 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.06 ของต้นทุนทั้งหมด สำหรับต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสด มีสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงเช่นเดียวกันมีค่าเท่ากับ 3,830.04 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 43.19 ต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดที่สำคัญคือค่าแรงงานในครัวเรือนมีค่า 2,537.97 บาทต่อไร่คิดเป็นร้อยละ 28.62 ของต้นทุนทั้งหมด เมื่อเทียบรายได้จากการขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีค่าเท่ากับ 12,531.57 บาทต่อไร่ กับต้นทุนเงินสดจำนวน 5,038.49บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดเท่ากับ 7,493.08 บาทต่อไร่ และหากพิจารณาเทียบรายได้กับ ต้นทุนทั้งหมดจำนวน 8,868.89 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด 3,662.68 บาทต่อไร่ นอกจากนี้หากพิจารณาถึง ผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือน ซึ่งค่านี้นี้มีหน่วยเป็นบาทต่อวันมีค่าเท่ากับ 408.06 บาทต่อวัน (ตารางที่ 8.4)เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับค่าแรงงานจ้างเฉลี่ยในพื้นที่ซึ่งมีค่าประมาณ 166 บาทต่อวัน จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือนในกรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มีค่าสูงกว่าค่าแรงงานจ้างเฉลี่ยต่อวัน

ในด้านอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนนั้น พบว่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ มีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนผันแปรเงินสดเท่ากับร้อยละ 148.72 และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เท่ากับร้อยละ 99.21 ซึ่งเป็นระดับที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ อัตราผลประโยชน์ต่อต้นทุนทั้งหมด เท่ากับ 1.41 ซึ่งสูงกว่า 1 ในด้านผลตอบแทนการลงทุน อาจสรุปได้ว่า การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ มีผลตอบแทนในการลงทุนดี

ตารางที่ 8.4 ต้นทุน รายได้และกำไร จากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบเกษตรพันธะสัญญาประจำปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2552/2553

รายการ	ค่าเฉลี่ย ^า	หน่วย บาทต่อไร่	
		ร้อยละของต้นทุนทั้งหมด	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ^า
ต้นทุน			
ค่าจ้างเหมารถไถ	448.53	5.06	585.33
ค่าจ้างแรงงานที่เป็นเงินสด	984.65	11.10	957.55
ค่าจ้างเหมา ปลูกและเก็บเกี่ยว	38.32	0.43	79.38
ค่าสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคและศัตรูพืช	609.18	6.87	398.56
ค่าปุ๋ย	2,534.24	28.57	1,277.06
ค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า	188.97	2.13	540.41
ค่าน้ำ	36.67	0.41	118.02
ค่าวัสดุสำหรับการเตรียมดิน ปลูก เก็บเกี่ยว และการขาย	153.16	1.73	345.98
ค่าขนส่งในการขาย	44.77	0.50	77.34
รวมต้นทุนเงินสด	5,038.49	56.81	2,090.12
ค่าแรงงานที่ไม่เป็นเงินสด	2,537.97	28.62	2,414.64
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	853.23	9.62	1,938.46
ค่าเช่าหรือค่าเสียโอกาสที่ดิน	439.20	4.95	183.95
รวมต้นทุนทั้งหมด	8,868.89	100.00	4,393.47
รายได้จากการขายผลผลิต	12,531.57		6,256.58
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด(“รายได้สุทธิ”) ^บ	7,493.08		5,991.87
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด	3,662.68		6,642.12
จำนวนแรงงานครัวเรือน(คน – วันต่อไร่)	15.20		14.33
ผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือน (บาทต่อวัน)	408.06 ^ค		1,481.91
อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนผันแปรเงินสด (ร้อยละ)	148.72		
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ร้อยละ)	99.21		
อัตราผลประโยชน์ต่อต้นทุนทั้งหมด	1.41		

หมายเหตุ:

^า ค่าเฉลี่ยคำนวณจากเกษตรกรทั้งหมด 68 ราย

^บ รายได้สุทธิในความหมายของเกษตรกร คือ ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด

^ค เทียบกับค่าจ้างแรงงานในพื้นที่ เท่ากับ 166 บาทต่อคนต่อวัน

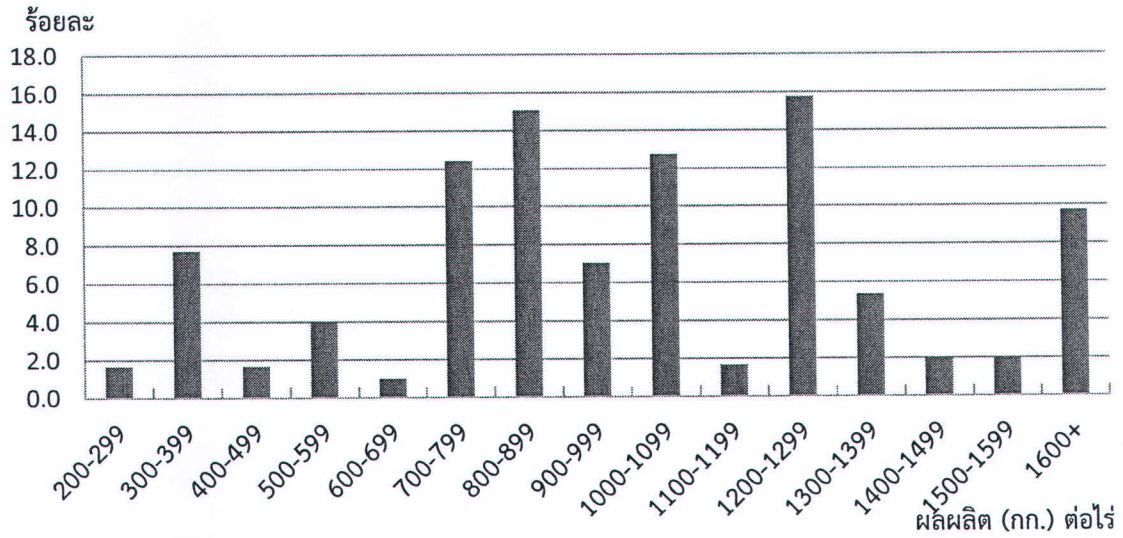
8.3 ความเสี่ยงของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

8.3.1 ความเสี่ยงด้านผลผลิต และราคา และรายได้สุทธิ ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

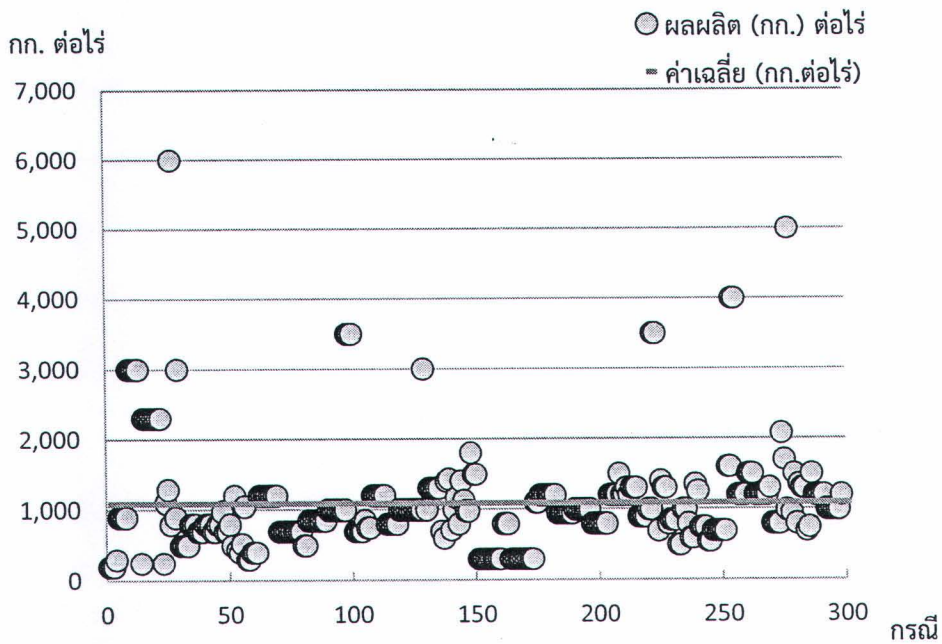
เมื่อพิจารณาด้านผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์นั้น จากการสอบถามเกษตรกรย้อนหลัง 10 ปี พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,086 กก.ต่อไร่ ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 982 กก.ต่อไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 740 กก.ต่อไร่ ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนอยู่ที่ 0.68 อยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการกระจายตัวของผลผลิตต่อไร่ พบว่า ร้อยละ 5 ของกรณี จะมีผลผลิตต่อไร่อยู่ในช่วง 700-1200 กก.ต่อไร่ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 27) มีผลผลิตต่อไร่อยู่ในช่วง 700-900 กก.ต่อไร่ รองลงมา คือกลุ่มที่มีผลผลิตอยู่ช่วง 1200-1300 กก.ต่อไร่ (ร้อยละ 15.7) และ ช่วง 1,000-1,100 กก.ต่อไร่ (ร้อยละ 12.75) อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่มีผลผลิตต่ำกว่า 500 กก.ต่อไร่ อยู่ร้อยละ 11.0 และมีกรณีที่มีผลผลิตสูง กว่า 1300 กก.ต่อไร่ อยู่ร้อยละ 18.8 (ตารางที่ 8.5 และรูปที่ 8.4) ส่วนรูปที่ 8.5 เป็นรูปแสดงการกระจายผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ในแบบ scatter plot

ตารางที่ 8.5 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี

ผลผลิตต่อไร่ (กก. ต่อไร่)	จำนวน	ร้อยละ		
200-299	5	1.68	ค่าเฉลี่ย (กก. ต่อไร่)	1,086.53
300-399	23	7.72	Median (กก. ต่อไร่)	982
400-499	5	1.68	SD (กก. ต่อไร่)	740.85
500-599	12	4.03	25 %percentile (กก. ต่อไร่)	700
600-699	3	1.01	75% percentile (กก. ต่อไร่)	1,200
700-799	37	12.42	Coefficient of variation	0.68
800-899	45	15.10		
900-999	21	7.05		
1000-1099	38	12.75		
1100-1199	5	1.68		
1200-1299	47	15.77		
1300-1399	16	5.37		
1400-1499	6	2.01		
1500-1599	6	2.01		
1600+	29	9.73		
รวม	298	100		

รูปที่ 8.4 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี

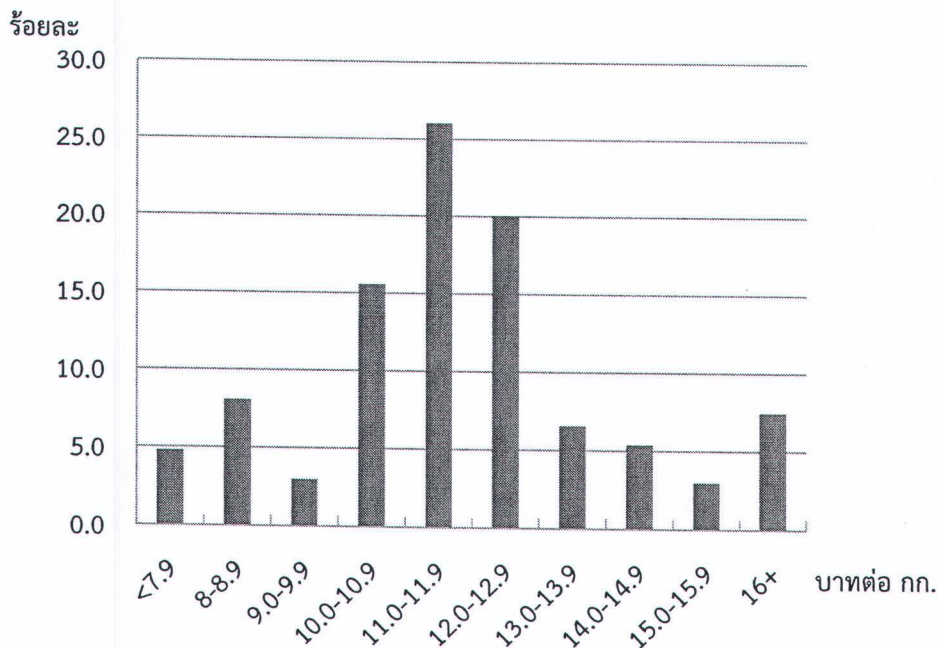
รูปที่ 8.5 การกระจายผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี

ในด้านราคาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ มีค่าเฉลี่ยในรอบ 10 ปี ที่ 11.26 บาทต่อกก. ค่ามัธยฐานที่ 11 บาทต่อกก. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 3.12 บาทต่อกก. มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนที่ 0.28 ซึ่งเป็นค่าความแปรปรวนที่ต่ำ แสดงว่า ราคาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ค่อนข้างแปรปรวนน้อย ร้อยละ 50 มีราคาอยู่ในช่วง 10-12 บาทต่อกก. และ ร้อยละ 61 มีราคาอยู่ในช่วง 10-13 บาท แต่กรณีที่มีราคาต่ำกว่า 10 บาทมีโอกาสของการเกิดขึ้นร้อยละ 15.8 และกรณีที่มีราคาสูงกว่า 13

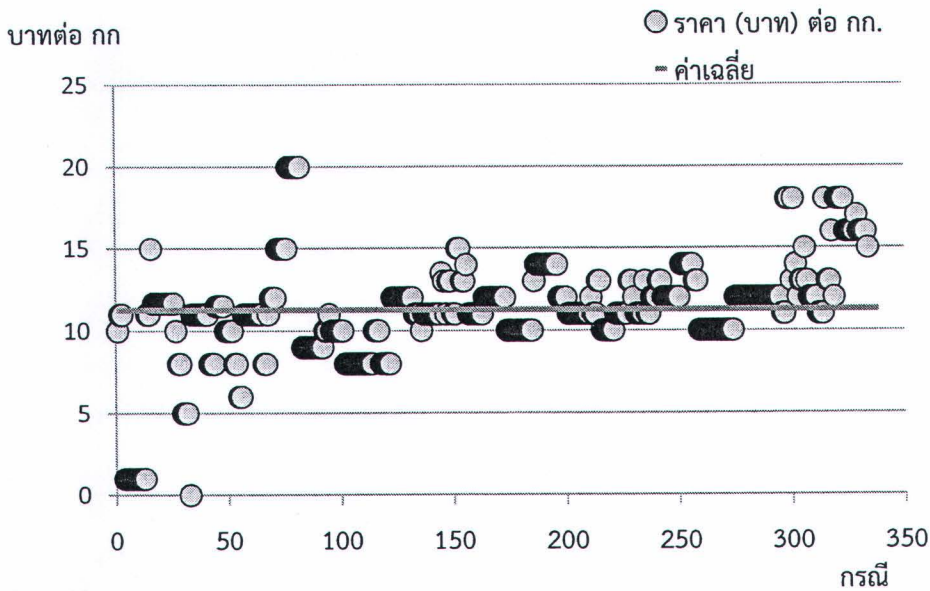
บาทต่อกก. มีโอกาสเกิดขึ้นร้อยละ 22.5 (ตารางที่ 8.6 และ รูปที่ 8.6) รูปที่ 8.7 แสดงการกระจายราคาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในแบบ scatter plot ซึ่งแสดงความแปรปรวนที่ไม่ค่อยมาก

ตารางที่ 8.6 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี

ราคาต่อ กก.	จำนวน	ร้อยละ		
<7.9	16	4.79	ค่าเฉลี่ย (บาทต่อกก)	11.26
8-8.9	27	8.08	Median (บาทต่อกก)	11
9.0-9.9	10	2.99	SD (บาทต่อกก)	3.12
10.0-10.9	52	15.57	25 %percentile (บาทต่อกก)	10
11.0-11.9	87	26.05	75% percentile (บาทต่อกก)	12
12.0-12.9	67	20.06	Coefficient of variation	0.28
13.0-13.9	22	6.59		
14.0-14.9	18	5.39		
15.0-15.9	10	2.99		
16+	25	7.49		
รวม	334	100		

รูปที่ 8.6 ราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ต่อกิโลกรัม ในรอบ 10 ปี

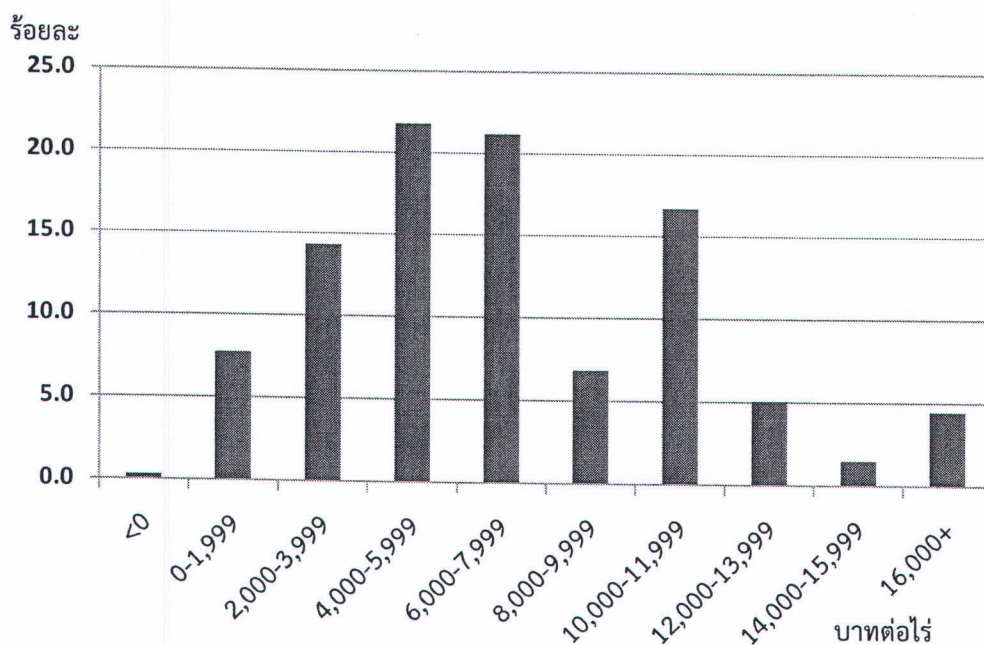

รูปที่ 8.7 การกระจายตัวของราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี

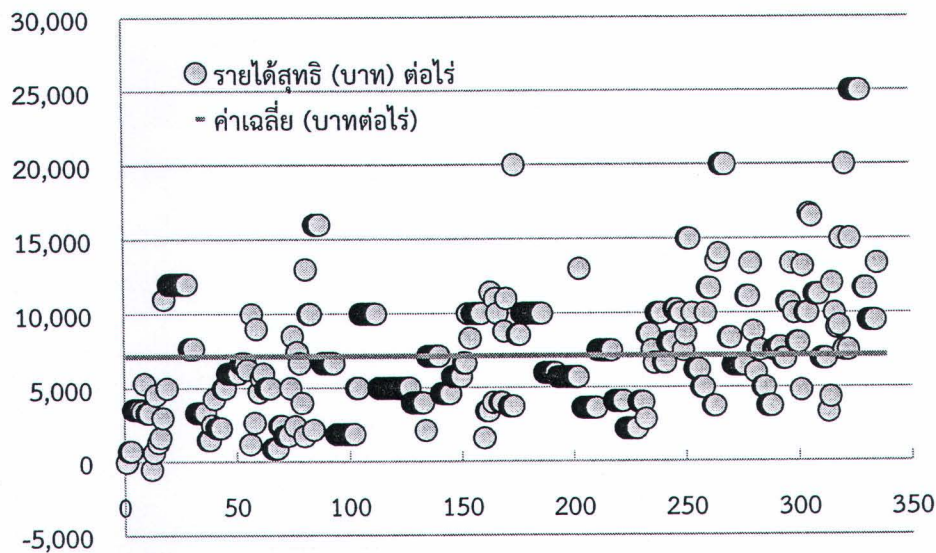
ในด้านรายได้สุทธิของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี (ยังไม่หักค่าแรงของตนเอง) จากการสอบถามเกษตรกรมีค่าเฉลี่ย 7,153 บาทต่อไร่ ค่ามัธยฐานมีค่า 6,500 บาทต่อไร่ กรณีส่วนใหญ่ ร้อยละ 50 มีรายได้สุทธิอยู่ในช่วง 4,000-10,000 บาท มีรายได้สุทธิที่ 4,000-8,000 บาทต่อไร่ เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด มีโอกาสเกิดขึ้นร้อยละ 43 รองลงมาคือกลุ่มที่มีรายได้สุทธิที่ 10,000-12,000 บาทต่อไร่ มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 16.7 กรณีที่มีรายได้ต่ำกว่า 4,000 บาทต่อไร่ มีโอกาสของการเกิดขึ้นร้อยละ 21 แต่โอกาสของการมีรายได้สูงมากกว่า 12,000 บาทต่อไร่ มีร้อยละ 10 (ตารางที่ 8.7 และ รูปที่ 8.8) ส่วนรูปที่ 8.9 แสดงถึงการกระจายรายได้สุทธิในรูปแบบ scatter plot ในรูปนี้ แสดงว่า มีบางกรณีที่มีรายได้สุทธิสูงถึง 25,000 บาทต่อไร่ และส่วนใหญ่ไม่ขาดทุน อย่างไรก็ตาม รายได้สุทธิที่แสดงในตารางเหล่านี้เป็นรายได้สุทธิที่ระบุโดยเกษตรกร ซึ่งมักไม่ได้คิดแรงงานของตนเอง ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนอยู่ที่ 0.61 คือ มีความแปรปรวนอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 8.7 รายได้สุทธิต่อไร่ของชาวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี

รายได้ต่อไร่	จำนวน	ร้อยละ		
<0	1	0.30	ค่าเฉลี่ย (บาทต่อไร่)	7,153.84
0-1,999	26	7.76	Median (บาทต่อไร่)	6,500
2,000-3,999	48	14.33	SD (บาทต่อไร่)	4,381.56
4,000-5,999	73	21.79	25 %percentile (บาทต่อไร่)	4,000
6,000-7,999	71	21.19	75% percentile (บาทต่อไร่)	10,000
8,000-9,999	23	6.87	Coefficient of variation	0.61
10,000-11,999	56	16.72		
12,000-13,999	17	5.07		
14,000-15,999	5	1.49		
16,000+	15	4.48		
รวม	335	100.00		

รูปที่ 8.8 รายได้สุทธิต่อไร่ ของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี

รูปที่ 8.9 การกระจายรายได้สุทธิของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี

8.3.2 การวิเคราะห์ความเสี่ยงรวมโดยพิจารณาระดับผลผลิต และราคาของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

เมื่อนำการกระจายราคา และ ผลผลิตมาพิจารณาอีกครั้ง โดยให้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ต่ำ ปานกลาง และ สูง การแบ่งระดับเหล่านี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้ ค่าเฉลี่ย ± 0.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาเป็นเส้นแบ่งระดับ คือ ถ้าต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยลบ $0.5 \times$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ให้เป็นระดับ ราคา หรือ ผลผลิตที่ต่ำ ถ้าสูงกว่า ค่าเฉลี่ยบวก $0.5 \times$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ให้เป็นระดับ ราคา หรือ ผลผลิตที่สูง ถ้าอยู่ในช่วงดังกล่าวถือว่าเป็นระดับปานกลาง

ตารางที่ 8.8 แสดงระดับผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ผลผลิตที่ต่ำกว่า 716.1 กก. ต่อไร่ ถือว่าอยู่ในระดับต่ำ มีค่ากลางอยู่ที่ 458.05 กก. ต่อไร่ มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 26.51 ถ้าผลผลิตต่อไร่อยู่ในช่วง 716.1-1,456.96 กก. ต่อไร่ ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง มีค่ากลางอยู่ที่ 1086.53 กก. ต่อไร่ มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 61.07 และถ้าผลผลิตต่อไร่สูงกว่า 1,456.96 กก. ต่อไร่ (ค่ากลางอยู่ที่ 1,528.48 กก. ต่อไร่) มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 12.42 ในขณะที่ตารางที่ 8.9 แสดงระดับราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยราคาที่ต่ำกว่า 9.7 บาทต่อกก. ถือว่าอยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่ากลางอยู่ที่ 7.35 บาทต่อ กก. มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 15.87 ระดับราคาปานกลางอยู่ที่ 9.7-12.82 บาทต่อกก. มีค่ากลางอยู่ที่ 11.26 บาทต่อกก. มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 61.68 ส่วนระดับราคาสูงอยู่ที่ราคาสูงกว่า 12.82 บาทต่อกก. มีค่ากลางอยู่ที่ 14.41 บาทต่อกก. มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 22.46

ตารางที่ 8.8 ระดับผลผลิตต่อไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์และโอกาสของการเกิดขึ้น

ผลผลิต (กก.) ต่อไร่*	ระดับ	จำนวนกรณี	ร้อยละของการเกิดขึ้น	ค่ากลางของระดับ (กก. ต่อไร่)
<716.1	ต่ำ	79	26.51	458.05
716.1-1456.96	ปานกลาง	182	61.07	1086.53
>1456.96	สูง	37	12.42	1528.48
		298	100.0	

หมายเหตุ: การหาระดับผลผลิต ต่ำ ปานกลาง สูง หาได้จาก ค่าเฉลี่ย ± 0.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นเส้นแบ่ง

ตารางที่ 8.9 ระดับราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ต่างๆ และโอกาสของการเกิดขึ้น

ราคา (บาท) ต่อกก.*	ระดับ	จำนวนกรณี	ร้อยละของการเกิดขึ้น	ค่ากลางของระดับ (บาทต่อ กก.)
<9.7	ต่ำ	53	15.87	7.35
9.7-12.82	ปานกลาง	206	61.68	11.26
>12.82	สูง	75	22.46	14.41
		334	100.0	

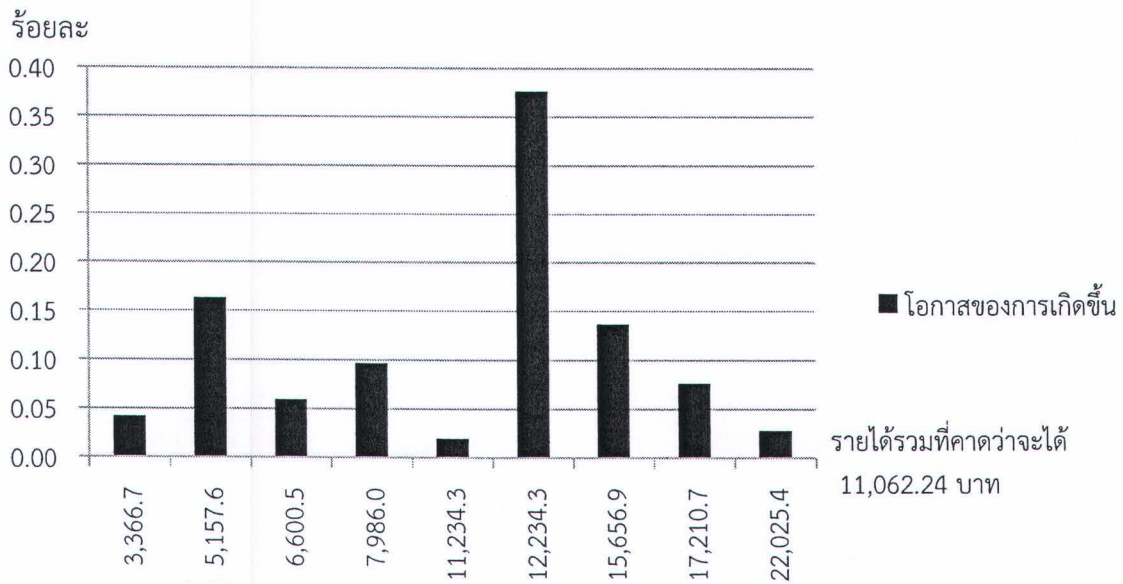
หมายเหตุ: การหาระดับราคา ต่ำ ปานกลาง สูง หาได้จาก ค่าเฉลี่ย ± 0.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นเส้นแบ่ง

จากนั้น เราสามารถ นำตารางที่ 8.8 และ 8.9 มาผนวกกันได้ตารางที่ 8.1 สามารถเป็น สถานการณ์ 9 สถานการณ์ คือ ระดับผลผลิตต่ำ-ระดับราคาต่ำ ระดับผลผลิตต่ำ-ระดับราคาปานกลาง ระดับผลผลิตต่ำ-ระดับราคาสูง ระดับผลผลิตปานกลาง-ระดับราคาต่ำ ระดับผลผลิตปานกลาง-ระดับราคาปานกลาง ระดับผลผลิตปานกลาง-ระดับราคาสูง ระดับผลผลิตสูง-ระดับราคาต่ำ ระดับผลผลิตสูง-ระดับราคาปานกลาง ระดับผลผลิตสูง-ระดับราคาสูง ซึ่งสามารถคำนวณโอกาสของการเกิดขึ้น ค่าที่น่าจะเป็น ของรายได้รวม เป็น 11,061.24 บาทต่อไร่ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4,467.35 บาท มี ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนที่ 0.4 คือ มีความเสี่ยงด้านรายได้รวม ระดับปานกลาง ส่วนรูปที่ 8.10 แสดง การกระจายรายได้รวมต่อไร่ และ รูปที่ 8.11 แสดงโอกาสของการเกิดรายได้รวมสะสม ณ ระดับรายได้รวม ต่างๆ จากรูปที่ 8.11 นี้ แสดงให้เห็นว่าการได้กำไรของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ขึ้นอยู่ กับต้นทุนการผลิต ถ้ามีต้นทุนสูงกว่า 8,000 บาทต่อไร่ (สูงกว่ารายได้รวมที่จะได้) ก็มีโอกาขาดทุนอย่าง ต่ำร้อยละ 36 ถ้ามีต้นทุนสูงกว่า 6,600 บาทต่อไร่ ก็มีโอกาขาดทุนอย่างต่ำ ร้อยละ 27 เนื่องจากมีโอกาส ของการได้รายได้รวมที่ต่ำกว่า ระดับนี้ จากการคำนวณต้นทุนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ที่เป็นเงินสด ในปี 2553 พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5,038 บาทต่อไร่ เมื่อพิจารณาโอกาสของการเกิดขึ้นของ รายได้รวมสะสมในรูปที่ 8.11 แสดงว่าเกษตรกรมีโอกาสได้กำไรร้อยละ 80 และมีโอกาขาดทุนอีก ร้อยละ 20 โอกาสที่จะทำกำไรก็มีสูงเช่นกัน เช่น มีโอกาสร้อยละ 51 (ร้อยละ 37 รวมกับ ร้อยละ 14) ที่จะได้มี ผลผลิตปานกลางและราคาปานกลางถึงสูง ได้รายได้ ประมาณ 12,234-15,565 บาทต่อไร่ ซึ่งถ้ามีต้นทุนต่ำ

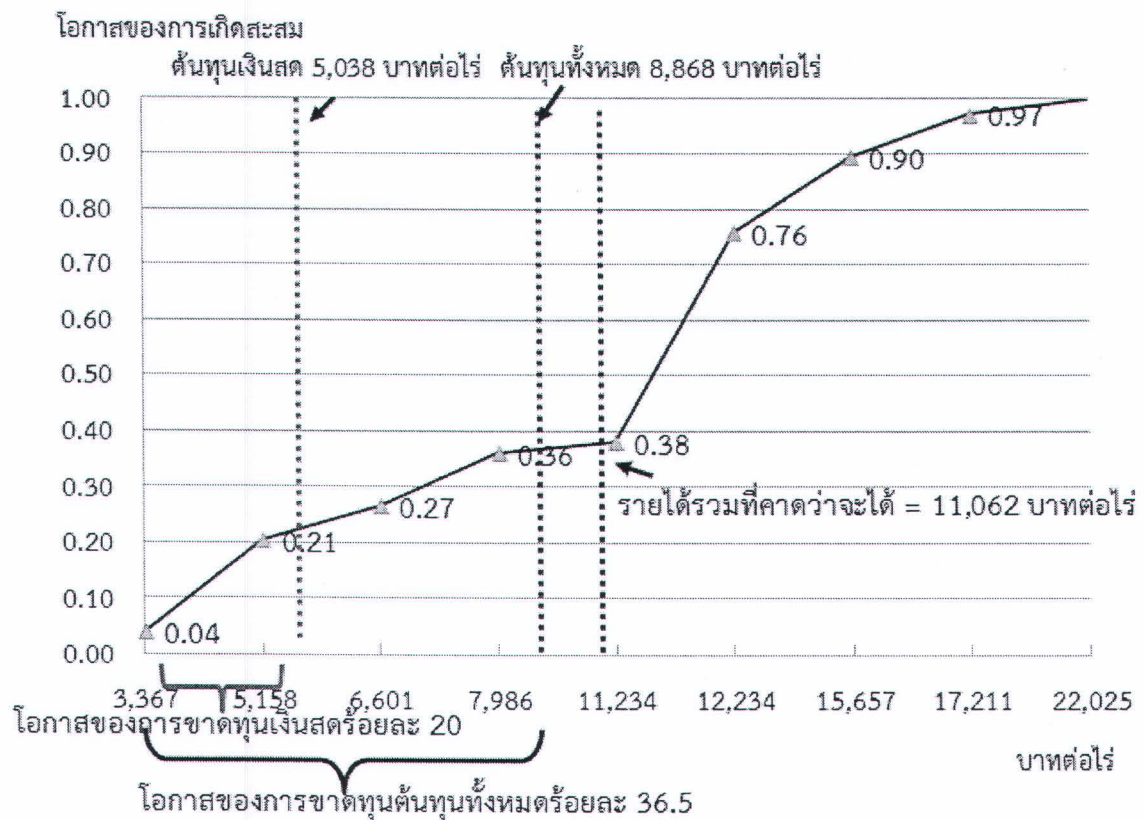
กว่า 5,200 บาท ก็จะได้กำไรประมาณ 7,000-10,400 บาทต่อไร่ และมีโอกาส ร้อยละ 10.4 (ร้อยละ 7.6 รวมกับ ร้อยละ 2.8) ที่อาจมีกำไร สูงถึง 12,000-16,800 บาทต่อไร่ ถ้าผลผลิตสูง และ ราคาปานกลางถึงสูง ในด้านกำไรสุทธิ ต้นทุนทั้งหมดในปี 2553 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8,868 บาทต่อไร่ เมื่อพิจารณาโอกาสของการเกิดขึ้นของรายได้รวมสะสมในรูปที่ 8.11 แสดงว่าเกษตรกรมีโอกาสได้กำไรสุทธิร้อยละ 63.5 และมีโอกาสขาดทุน ร้อยละ 36.5 อย่างไรก็ตาม ค่าที่น่าจะเกิดขึ้นของรายได้รวมเท่ากับ 11,062 บาทต่อไร่ ถ้าต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 8,868 บาทต่อไร่ เกษตรกรก็สามารถมีกำไรสุทธิอย่างต่ำประมาณ 2,194 บาทต่อไร่ ในปี 2553 เกษตรกรมีกำไรสุทธิเท่ากับ 3,662 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดต่อแรงงานครอบครัวเท่ากับ 408 บาทต่อวันซึ่งสูงกว่าค่าจ้างแรงงานต่อวันในพื้นที่

ตารางที่ 8.10 โอกาสของการเกิดขึ้นของผลผลิต และ ราคาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ระดับต่างๆ

ระดับผลผลิต-ราคา	โอกาสของการเกิดขึ้น	ระดับผลผลิต (กก.ต่อไร่)	ระดับราคา (บาทต่อ กก.)	รายได้รวม (บาทต่อไร่)	รายได้รวม x โอกาสของการเกิดขึ้น
ระดับผลผลิตต่ำ-ระดับราคาต่ำ	0.0421	458.05	7.35	3,366.67	141.64
ระดับผลผลิตต่ำ-ระดับราคาปานกลาง	0.1635	458.05	11.26	5,157.64	843.35
ระดับผลผลิตต่ำ-ระดับราคาสูง	0.0595	458.05	14.41	6,600.50	393.00
ระดับผลผลิตปานกลาง-ระดับราคาต่ำ	0.0969	1086.53	7.35	7,986.00	773.99
ระดับผลผลิตปานกลาง-ระดับราคาปานกลาง	0.3767	1086.53	11.26	12,234.33	4,608.42
ระดับผลผลิตปานกลาง-ระดับราคาสูง	0.1372	1086.53	14.41	15,656.90	2,147.55
ระดับผลผลิตสูง-ระดับราคาต่ำ	0.0197	1528.48	7.35	11,234.33	221.43
ระดับผลผลิตสูง-ระดับราคาปานกลาง	0.0766	1528.48	11.26	17,210.68	1,318.45
ระดับผลผลิตสูง-ระดับราคาสูง	0.0279	1528.48	14.41	22,025.40	614.41
รวม	1.0				
ค่าที่น่าจะเกิดขึ้นของรายได้รวม (บาทต่อไร่)					11,062.24
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้รวม					4,467.35
Coefficient of variation					0.4

รูปที่ 8.10 รายได้รวมของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ และ โอกาสของการเกิดขึ้น

รูปที่ 8.11 โอกาสของการเกิดขึ้นของรายได้รวมสะสมของการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

8.3.3 ความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ

ตารางที่ 8.11 แสดงการประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือ ฝนแล้ง และโรคแมลง ร้อยละ 38.2 ของเกษตรกรระบุว่ามีปัญหาโรคแมลง และฝนแล้ง ร้อยละ 36.5 ของเกษตรกรระบุว่าปัญหาน้ำท่วม ร้อยละ 29.4 ระบุว่าปัญหาลมพายุ จำนวนครั้งที่เกิดโรคแมลง เกิดบ่อยเฉลี่ย 0.63 ครั้งในรอบ 10 ปี ส่วนฝนแล้ง เกิดรองลงมาคือฝนแล้ง 0.56 ครั้งในรอบ 10 ปี น้ำท่วม เกิดขึ้น 0.43 ครั้ง ลมพายุ 0.4 ครั้ง ในรอบ 10 ปี ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม ค่าเฉลี่ยผลผลิตเสียหายจะสูงในกรณีเกิดน้ำท่วม คือเสียหายร้อยละ 17 ของผลผลิตรวม ในขณะที่ค่าเฉลี่ยความเสียหายจากฝนแล้ง อยู่ในระดับร้อยละ 12.54 ในกรณีโรคแมลง ร้อยละ 8.97 ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำในกลุ่มพืช แสดงว่าความเสียหายจากโรคแมลงของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ไม่สูงมาก ส่วนความเสียหายจากลมพายุ หรือลูกเห็บ ร้อยละ 7.35 ค่าเฉลี่ยคิดจากทุกคนในกลุ่มตัวอย่าง การแปรปรวนของผลผลิตที่เสียหายจะสูงในกรณีลมพายุ แต่ในกรณีน้ำท่วม โรคแมลง และ ฝนแล้ง ก็มีผลผลิตเสียหายที่แปรปรวนสูงเช่นกัน ดูจากค่า สัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (coefficient of variation, (CV))

ในด้านระดับความรุนแรงของการประสบภัยจากธรรมชาติ แสดงในตารางที่ 8.12 ในกรณีที่เกิดฝนแล้ง ร้อยละ 36 ของเกษตรกรที่ประสบภัยนี้ ระบุว่ามีความรุนแรงปานกลาง ร้อยละ 32 ระบุว่ามีความรุนแรงระดับมาก ร้อยละ 32 ระบุว่ามีความรุนแรงระดับน้อย ในกรณีที่เกิดน้ำท่วม เกษตรกรร้อยละ 37.5 ระบุว่ามีความรุนแรงมาก ร้อยละ 29 ระบุว่ามีความรุนแรงน้อย และปานกลาง ร้อยละ 4 ระบุว่ามีความรุนแรงมากที่สุด ในด้านโรคแมลง ร้อยละ 55 ของเกษตรกรที่มีการประสบภัยนี้ระบุว่ามีความรุนแรงน้อย ร้อยละ 33 ระบุว่ามีความรุนแรงปานกลาง ร้อยละ 11 ระบุว่ามีความรุนแรงมาก ในด้านลมพายุ ร้อยละ 56 ของเกษตรกรที่ประสบภัยนี้ ระบุว่ามีความรุนแรงน้อย ร้อยละ 31 ระบุว่ามีความรุนแรงปานกลาง ร้อยละ 12.5 ระบุว่ามีความรุนแรงมาก

ตารางที่ 8.11 ปัญหาภัยธรรมชาติในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

ภัยธรรมชาติ	จำนวนเกษตรกรที่ประสบปัญหา	คิดเป็นร้อยละของเกษตรกร	จำนวนครั้งที่เฉลี่ย	ค่าเฉลี่ยผลผลิตเสียหาย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	CV
				(ร้อยละของผลผลิตรวม)		
ฝนแล้ง	26	38.2	0.56	12.54	19.55	1.56
น้ำท่วม	25	36.8	0.43	17.00	30.25	1.78
โรคแมลง	26	38.2	0.63	8.97	15.79	1.76
ลมพายุ	20	29.4	0.40	7.35	17.57	2.39

หมายเหตุ: (1) คิดจากเกษตรกร 68 ราย

ตารางที่ 8.12 ระดับความรุนแรงของปัญหาภัยธรรมชาติที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

ภัยธรรมชาติ	ระดับความรุนแรง			
	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
	ร้อยละของเกษตรกรทั้งหมดคิดเฉพาะคนที่ประสบภัยแต่ละประเภท			
ฝนแล้ง	32.0	36.0	32.0	
น้ำท่วม	29.17	29.17	37.5	4.17
โรคแมลง	55.56	33.33	11.11	0
ลมพายุ	56.25	31.25	12.50	0

ในด้านแหล่งน้ำเพื่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกร ร้อยละ 46 ได้มาจากเหมืองฝาย ร้อยละ 17 ได้น้ำจากแม่น้ำ ร้อยละ 6 ได้น้ำจากอ่างเก็บน้ำ และ บ่อน้ำบาดาล ที่เหลืออีกร้อยละ 15 ใช้น้ำจากหลายแหล่ง (ตารางที่ 8.13) เกษตรกรร้อยละ 32 ระบุว่าประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ซึ่งร้อยละ 85 ระบุว่าเกิดจากภาวะน้ำแล้ง เนื่องจากฝนแล้ง หรือขาดน้ำในฤดูแล้ง อีกร้อยละ 14 ระบุว่าเกิดจากการปิดเปิดเหมืองฝาย.ในด้านความถี่ในการขาดแคลนน้ำ ร้อยละ 27 ของเกษตรกรระบุว่า เกิดปีเว้นปี ร้อยละ 22 ระบุว่าเกิดทุก 2 ปี อีกร้อยละ 22 ระบุว่าเกิดทุกปี ร้อยละ 22 ระบุว่าเพิ่งเกิดปีนี้ เกษตรกรทุกคนที่ขาดน้ำระบุว่า การขาดแคลนน้ำเกิดขึ้นในบางเดือนเท่านั้น ช่วงเดือนที่เกิดคือ ช่วงเดือน มี.ค. – เม.ย เกษตรกรมีการแก้ปัญหาได้บ้าง เช่น ร้อยละ 44 ของเกษตรกรมีการสูบน้ำจากแหล่งอื่น ร้อยละ 6 เกี่ยวข้าวโพดทิ้ง และเกษตรกรร้อยละ 50 ระบุว่า ไม่ได้ทำอะไรเลย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรร้อยละ 85 ยังไม่คิดจะเปลี่ยนการผลิตไปทำอย่างอื่น ร้อยละ 5 เคยคิดเปลี่ยนแต่ยังไม่ได้ทำ ร้อยละ 10 ที่ระบุว่าเคยเปลี่ยนมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่ก็กลับมาปลูกอีก (ตารางที่ 8.14)

ตารางที่ 8.13 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

แหล่งน้ำ	จำนวน	ร้อยละ
น้ำฝน	4	6.15
ลำห้วย	1	1.54
เหมืองฝาย	30	46.15
บ่อน้ำบาดาล	4	6.15
บ่อน้ำตื้น	1	1.54
อ่างเก็บน้ำสาธารณะ	4	6.15
แม่น้ำ	11	16.92
ลำห้วย และเหมืองฝาย	1	1.54
เหมืองฝาย และ อ่างเก็บน้ำสาธารณะ	2	3.08
เหมืองฝาย และแม่น้ำ	6	9.23
ลำห้วย บ่อน้ำตื้น และ อ่างเก็บน้ำสาธารณะ	1	1.54
รวม	65	100.00

ตารางที่ 8.14 รายละเอียดปัญหาการขาดแคลนน้ำ สำหรับผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
การประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ		
ไม่มี	46	67.65
มี	22	32.35
ลักษณะปัญหาการขาดแคลนน้ำ		
น้ำไม่พอ	9	64.29
ฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง	3	21.43
การปิดเปิดเหมืองฝาย	2	14.29
ความถี่ในการขาดแคลนน้ำ		
เกิดทุกปี	5	22.73
เกิดปีเว้นปี	6	27.27
ทุก 2 ปี	5	22.73
เพิ่งเกิดปีนี้	5	22.73
เคยเกิด 1 ปี	1	4.55
ช่วงเวลาที่เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ		
บางเดือนเท่านั้น	22	100
การแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ		
สูบน้ำจากแหล่งน้ำอื่น	7.00	43.75
เกี่ยวทิ้ง	1.00	6.25
ไม่ได้ทำอะไร	8.00	50
เคยอยากคิดเปลี่ยนพืช สัตว์ที่ทำหรือไม่		
ไม่คิดเปลี่ยน	50	84.75
เคยเปลี่ยนมาแล้ว	6	10.17
เคยคิดแต่ไม่เคยทำ	3	5.08

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์จัดว่าเป็นพืชที่มีความแปรปรวนของผลผลิตในระดับไม่สูงมากนัก (C.V.= 0.68) ปริมาณผลผลิตที่ได้รับย้อนหลัง 10 ปีเฉลี่ยอยู่ที่ 1,086.53 กก.ต่อไร่ ระดับผลผลิตที่ได้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ต่ำ (< 716.1 กก.ต่อไร่) ปานกลาง (716.1-1,456.96 กก.ต่อไร่) และสูง (>1,456.96 กก.ต่อไร่) โดยผลผลิตระดับปานกลางมีโอกาสของการเกิดขึ้นสูงสุด คือ ร้อยละ 61.07 ตามด้วย ผลผลิตระดับสูง ร้อยละ 12.42 และระดับต่ำ ร้อยละ 26.51 ส่วนราคาขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปี อยู่ระหว่าง 11.26 บาทต่อกก. โดยมีความแปรปรวนต่ำ (C.V. = 0.28) จากการวิเคราะห์โอกาสของการเกิดขึ้นของราคาในระดับต่างๆ ทำให้ทราบว่าราคาที่สูง (≥ 12 บาทต่อกก.) มีโอกาสของการเกิดขึ้นสูงสุดที่ร้อยละ 22.46 ส่วนราคาในระดับต่ำ (< 9.7 บาทต่อกก.) มีโอกาสเกิดขึ้นร้อยละ 15.87 และราคาในระดับปานกลาง (10.00-12 บาทต่อกก.) มีร้อยละ 61.68 การคำนวณหารายได้ที่คาดว่าจะได้รับ

ของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในรอบ 10 ปีได้เท่ากับ 11,062.24 บาทต่อไร่ มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนอยู่ที่ 0.4 จัดว่ามีความเสี่ยงด้านรายได้รวมในระดับปานกลาง เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างในปี 2553 ซึ่งมีต้นทุนเงินสดเฉลี่ยอยู่ที่ 5,038.49 บาทต่อไร่ และต้นทุนรวม 8,868.89 บาทต่อไร่ ทำให้ทราบว่าในรอบ 10 ปี มีโอกาสประมาณร้อยละ 80 ที่จะได้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด ต่อไร่เป็นบวก มีโอกาสร้อยละ 51 ที่จะได้มีผลผลิตปานกลางและราคาปานกลางถึงสูง จะได้กำไรประมาณ 7,000-10,400 บาทต่อไร่ และมีโอกาส ร้อยละ 10.4 ที่จะมีกำไรสูงถึง 12,000-16,800 บาทต่อไร่ ถ้าผลผลิตสูง และ ราคาปานกลางถึงสูง อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ตามการคำนวณผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดในปี 2553 นั้นเฉลี่ยอยู่ที่ 7,493.08 บาทต่อไร่ ส่วนกำไรสุทธิ (หักค่าแรงงานของตนเอง และ ค่าเสื่อมโรงเรือน อุปกรณ์) เฉลี่ยอยู่ที่ 3,662.68 บาทต่อไร่ ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดคิดเป็นต่อวันทำงานอยู่ที่ 408.06 บาทต่อวันทำงาน ซึ่งสูงกว่าค่าแรงขั้นต่ำในพื้นที่ (160-200 บาทต่อวันต่อคน)

ส่วนการปรับตัวและป้องกันความเสี่ยง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60) ให้ความเห็นว่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มีระดับความแปรปรวนของรายได้ต่ำ และเกิดขึ้นนานๆ ครั้ง เกษตรกรร้อยละ 27 ระบุว่าความแปรปรวนของรายได้มีระดับปานกลาง แต่ไม่บ่อย โดยจะรับมือในกรณีเกิดความแปรปรวนด้วยลดค่าใช้จ่ายลง (ร้อยละ 34) การปลูกพืชอื่นทดแทน (ร้อยละ 25) หาอาชีพใหม่ (ร้อยละ 24) รับจ้างนอกฟาร์ม (ร้อยละ 21) ลดการผลิต (ร้อยละ 22) หันไปปลูกพืชอย่างอื่นเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 25) เลือกที่จะคุยหรือเจรจาต่อรองกับบริษัทหรือนายหน้าคู่สัญญาเมื่อมีปัญหา (ร้อยละ 16) กู้เงินจากสถาบันการเงิน (ร้อยละ 10) เลิกการผลิต (ร้อยละ 7) ส่วนร้อยละ 10-15 ระบุว่าขอความช่วยเหลือจากองค์กรท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐ ไม่มีเกษตรกรที่คิดว่าอาจฟ้องร้องผู้เกี่ยวข้อง

มาตรการที่เกษตรกรคิดว่าสามารถช่วยป้องกันความเสี่ยงจากความแปรปรวนของรายได้ได้คือ การวางแผนการผลิตใหม่ (ร้อยละ 55) การประกันพืชผล (ร้อยละ 28) การหาอาชีพใหม่ (ร้อยละ 9) การเลิกการผลิตดังกล่าว (ร้อยละ 4) และการลงทุนในฟาร์ม (ร้อยละ 4)

8.4 ความพึงพอใจ ผลกระทบ และทัศนคติ

ในด้านความพึงพอใจของเกษตรกรต่อเกษตรกรพันธุ์สัญญานั้น จากคะแนนเต็ม 10 เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ให้คะแนนความพึงพอใจด้านการมีสัญญาที่ชัดเจนเข้าใจได้ เฉลี่ย 7.6 ความสมบูรณ์ของสัญญาในด้านต่างๆ เฉลี่ย 7.5 การให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดในสัญญาเฉลี่ย 6.0 ซึ่งระดับนี้เป็นระดับที่สูงในกลุ่มพืช ส่วนความพึงพอใจในด้านประสิทธิผลในการสื่อสารกับเกษตรกรอยู่ในระดับเฉลี่ย 8.07 ซึ่งสูงที่สุดในกลุ่มพืช ในด้านการได้รับปัจจัยการผลิต เช่น คุณภาพของปัจจัยการผลิต ความพอเพียงของปัจจัยการผลิต คุณภาพปุ๋ย สารเคมีและยาป้องกันโรค ความสะดวกรวดเร็วในการเบิกจ่ายปัจจัยการผลิต มีความพึงพอใจในระดับเฉลี่ย 8.4-8.8 ความพึงพอใจต่อราคาปัจจัยการผลิตที่บริษัทจัดให้เฉลี่ย 7.9 เท่านั้น ซึ่งเป็นระดับที่สูงที่สุดในกลุ่มพืช

ในด้านความพึงพอใจต่อการรับซื้อผลผลิตอยู่ระดับเฉลี่ย 8.59 ซึ่งสูงที่สุดในบรรดาพืชทั้ง 7 ชนิด ความเชื่อถือได้และความรวดเร็วในการจ่ายเงิน เกษตรกรมีความพึงพอใจ 8.24 ส่วนความพอใจในด้านความมั่นคงหรือขนาดของบริษัทอยู่ในระดับเฉลี่ย 8.72 ซึ่งเป็นคะแนนความพึงพอใจที่สูงที่สุดในกลุ่มพืช

ความพึงพอใจในด้านเทคโนโลยีการผลิตอยู่ในระดับเฉลี่ย 7.7-7.9 ในด้านความแปรปรวนทางราคามีความพึงพอใจระดับเฉลี่ย 7.4 ด้านผลผลิตที่ได้ 7.5 ด้านคุณภาพผลผลิต 7.7 เรื่องการที่บริษัทยอมลดหนี้บางส่วนสำหรับค่าปัจจัยการผลิตหากเกิดผลเสียหายกับผลผลิตจากภัยธรรมชาติ เกษตรกรมีความพึงพอใจเฉลี่ย 7.2

เกษตรกรมีความพึงพอใจด้านการรับซื้อตามราคา และปริมาณที่กำหนดเฉลี่ย 8.6-8.7 การขายผลผลิตได้อย่างแน่นอนเฉลี่ย 9.0 การรับซื้อเกินกว่าที่ระบุในสัญญา 8.7 ในด้านความเหมาะสมของราคาที่กำหนด มีความพึงพอใจเฉลี่ยเพียง 7.8 อาจกล่าวได้ว่าโดยรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจในการดำเนินงานของบริษัทในระดับดีมาก ทั้งในด้านเทคโนโลยี ผลผลิต และราคา

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 19 ระบุว่ามีผลกระทบทางลบกับรายได้ของเกษตรกรในรอบ 3 ปี โดยร้อยละ 46 ของผู้ที่ได้รับผลกระทบ ระบุว่ารายได้ อาจลดลง ร้อยละ 1-20 ร้อยละ 81 ของผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ทั้งหมด ระบุว่าไม่มีผลกระทบทางลบ เกษตรกรร้อยละ 72 ระบุว่า การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มีรายได้จากการผลิตในระบบพันธะสัญญามากกว่าการผลิตแบบอื่นที่เคยทำ โดยให้เหตุผลที่เลือกปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ว่าเป็นเพราะ ไม่ต้องลงทุนด้วยตัวเอง มีความสะดวกสบายในการจัดหาปัจจัยการผลิต (ร้อยละ 28) สามารถสร้างรายได้และเป็นรายได้เสริม (ร้อยละ 26.5) มีการประกันราคาที่แน่นอน (ร้อยละ 16) ทำตามเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 7) ในด้านความเสี่ยงทางสังคม เกษตรกรร้อยละ 83 ให้ข้อมูลว่าไม่มีผลกระทบเชิงลบ ร้อยละ 15 ระบุว่าไม่แน่ใจว่ามีผลกระทบเชิงลบ ร้อยละ 3 ระบุว่า มีผลกระทบเชิงลบด้านสังคม ร้อยละ 59 ระบุว่า มีผลกระทบเชิงบวกในด้านสังคม สำหรับผู้ที่ระบุว่า มีผลกระทบเชิงบวก ได้ระบุประเด็นการสร้างรายได้ให้คนในหมู่บ้าน (ร้อยละ 60) ทำให้มีความร่วมมือกัน มีการบริจาคเงินและสิ่งของ (ร้อยละ 13) มีการจ้างงานก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ลดการย้ายถิ่นฐาน (ร้อยละ 9) สังคมหมู่บ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ร้อยละ 7.5) ส่วนผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 24) ที่เห็นว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเห็นว่าส่งผลกระทบต่อความเสื่อมคุณภาพของดินและการมีสารพิษตกค้าง ขณะที่ มีเกษตรกรส่วนน้อย (ร้อยละ 13) ที่เห็นว่ามีผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อม โดยเห็นประโยชน์ในการมีซากพืชใช้ทำปุ๋ยหมัก และการบำรุงดินทำให้ผลผลิตดีขึ้น

ในด้านทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ต่อเกษตรกรพันธะสัญญา พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อเกษตรกรพันธะสัญญา โดยส่วนใหญ่เห็นว่าเกษตรกรพันธะสัญญาทำให้เกษตรกรตั้งใจควบคุมการผลิตมากขึ้นเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพดีขายได้ในราคาประกันที่สูง (ร้อยละ 97) ช่วยให้ได้จำนวนผลผลิตที่แน่นอน (ร้อยละ 88) ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องระบบการผลิตที่ช่วยให้ผลผลิตดีขึ้น (ร้อยละ 92) ได้เรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ (ร้อยละ 91) ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 84) ปัจจัยการ

ผลิตที่บริษัทแนะนำเป็นปัจจัยการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 57) แต่ก็มีทัศนคติในบางประเด็นที่ไม่ค่อยดีต่อเกษตรกรพันธสัญญา เช่น ทำให้ขาดอิสระในการขายผลผลิต (ร้อยละ 72) ขาดอิสระในการเลือกปลูกพืช (ร้อยละ 47) ไม่สามารถใช้วิธีการผลิตอื่นได้ (ร้อยละ 66)

8.5 สรุปการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบพันธสัญญา

โดยสรุป การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระบบพันธสัญญา เกิดขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีการผลิตเป็นเทคโนโลยีที่มีการวิจัยค้นคว้าโดยบริษัทเอกชน ซึ่งต้องการขยายการผลิตออกมาในเชิงการค้า ซึ่งผลผลิตจากเกษตรกรนี้ ก็สามารถนำไปเป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับเพาะปลูกข้าวโพดในวงกว้างต่อไป การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์นี้ ได้ดำเนินการมานานแล้ว เกษตรกรบางส่วนได้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มานานเกิน 6 ปี ร้อยละ 12 ปลูกมานานกว่า 10 ปี โดยเฉลี่ยเกษตรกรสามารถได้ผลตอบแทนจากการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยหักต้นทุนทุกอย่างแล้ว รายไร้อยู่ 3,600 บาท มีผลตอบแทนต่อแรงงานครัวเรือน ราย 408 บาทต่อวัน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับค่าแรงงานจ้างเฉลี่ยในพื้นที่ซึ่งมีค่าประมาณ 164 บาทต่อวัน จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือนในกรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มีค่าสูงกว่าค่าแรงงานจ้างเฉลี่ยต่อวัน อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่ยังขาดทุนก็ยังมียู่ เมื่อคิดต้นทุนทั้งหมดในปีการผลิต 2552/53 เกษตรกรร้อยละ 25 ยังขาดทุนอยู่ แต่ถ้าคิดเฉพาะต้นทุนเงินสด ร้อยละ 7 ของเกษตรกรยังขาดทุน เมื่อนำข้อมูลระยะยาว 10 ปี มาประมวล โอกาสของการขาดทุนเงินสด มีร้อยละ 20 และ โอกาสของการขาดทุนต้นทุนทั้งหมดมีร้อยละ 36.5 ซึ่งนับว่า เป็นโอกาสของการขาดทุนในระดับปานกลางแต่ยังดีกว่าพืชอื่นในระบบเกษตรพันธสัญญา เกษตรกรที่ได้ผลดีเป็นเกษตรกรที่ได้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่า 1 ตันต่อไร่ ซึ่งข้อมูลการวิเคราะห์ พบว่า มีเกษตรกรร้อยละ 26 ที่อาจมีผลผลิตต่ำกว่า 700 กก ต่อไร่ ทำให้โอกาสของการขาดทุนของเกษตรกรกลุ่มนี้มีสูง ทางรอดของเกษตรกรกลุ่มนี้ คือการเพิ่มผลผลิตการผลิตโดยให้มีการจัดการที่ดีขึ้นกว่าเดิม

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ประสบปัญหาฝนแล้ง น้ำท่วม และโรคแมลง ในอัตราที่เท่าๆกัน ที่ทำให้ผลผลิตเสียหายสูงคือ น้ำท่วม และฝนแล้ง ด้านความพึงพอใจ เกษตรกรมีความพึงพอใจในด้านการรับซื้อในระดับ 8.6/10 ส่วนความพึงพอใจด้านเทคโนโลยี มีความพึงพอใจในระดับ 7.7/10 ส่วนในด้านสัญญา มีความพึงพอใจ 7.5/10 เกษตรกรร้อยละ 72 ระบุว่า การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มีรายได้มากกว่าการปลูกพืชอื่น และมีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ และคิดว่า การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มีผลด้านบวกทางรายได้ และ สังคม ส่วนมีเกษตรกรร้อยละ 24 ที่คิดว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มีผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเห็นว่าส่งผลกระทบต่อความเสื่อมคุณภาพของดินและการมีสารพิษตกค้าง และเกษตรกรร้อยละ 13 เห็นว่ามีผลกระทบด้านบวกต่อสิ่งแวดล้อม โดยเห็นประโยชน์ในการมีซากพืชใช้ทำปุ๋ยหมัก และการบำรุงดินทำให้ผลผลิตดีขึ้น

